

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ
TÜRKÇE A DERSİ
UZUN TEZİ

BENLİKLER ARASI ÇATIŞMA: YALNIZLIK

Kılavuz Öğretmen: Tuhfe Toçoğlu Akgül

Öğrenci Adı: Ceren

Öğrenci Soyadı: Arslan

Öğrenci Numarası: D1129092

Tezin Sözcük Sayısı: 3543

Araştırma Sorusu: Peyami Safa'nın *Yalnızız* adlı romanında yalnızlık kavramı nasıl işlenmiştir?

İÇİNDEKİLER

I.	Giriş	1
II.	Samim ve Dip Zıtlık	1
III.	Cemiyet ve Tek Tipleştirme	2
IV.	Aile	3
V.	Meral	6
VI.	Sonuç	8

ÖZ (ABSTRACT)

Uluslar arası Bakalorya Türkçe A dersi kapsamında hazırlanan bu tezde, Peyami Safa'nın *Yalnızız* adlı yapıtında, odak figürün çevresine yaptığı gözlemler sonucu yalnızlık kavramını ele almasından söz edilmiştir. Odak figür olan Samim, yalnızlığı romandaki diğer figürlerin yaşam tarzlarından yola çıkarak çözümlenmeye varmıştır. Bitirme tezinde bu konuyu ele alınmasının sebebi, bu romanın yalnızlık kavramını yeni bir boyutta ele alması ve bunu yeni bir teknik ortaya atarak sonuca ulaştırmasından dolayıdır. Bu tezin amacı ise, bu teknik doğrultusunda yalnızlık kavramının nasıl işlendiğini ele almaktır. Tezin giriş bölümünde, yazar tarafından kurgulanan "dip zıtlık" tekniğine romanda yer verilmesinden ve yazarın bu romanda çift kurgu tekniği uygulamasından söz edilmiştir. Gelişme bölümünü ise odak figür olan Samim ve etrafındaki insanların yalnızlık kavramıyla olan bağlantısı üzerine ele alınmıştır. Öncelikle romanda yer alan insanların "cemiyet" adı verdikleri Samim'in gözünde yalnız olan bir toplumu tasvir etmekle başladım, daha sonra Samim'in ailesindeki yalnızlıktan ve gelişme bölümünün son kısmında ise Samim'in sevgilisinin yarattığı yalnızlık olgusundan söz edilmiştir. Sonuç kısmında ise Samim'in etrafındaki insanları gözlemlemesiyle oluşturduğu yalnızlık üzerine olan tezi doğrulanmaktadır. Dip zıtlık tekniğinin yalnızlık kavramını çözümlenmekte nasıl kullanıldığı işlenerek tez sonlandırılmıştır.

Sözcük Sayısı: 178

Araştırma Sorusu: Peyami Safa'nın *Yalnızız* adlı romanında yalnızlık kavramı nasıl işlenmiştir?

I.Giris

Yalnızlık, Türk Dil Kurumu'nun Genel Türkçe Sözlüğü'ne göre "kimsenin bulunmaması ve yalnız olma durumu" olarak açıklanmaktadır. Fakat Peyami Safa, "Yalnızız" adlı romanında yalnızlık kavramına yeni bir boyut kazandırmıştır. Genel tabirle bilinen yalnızlığın bedensel boyutu yerine, bu kavramın ruhsal boyutuna değinmiştir. Bu romanda yer alan figürler kalabalık bir çevre içinde hayatlarını devam ettirirken, aslında iç yalnızlık yani ruhsal yalnızlık yaşamaktadırlar.

Kurgudaki yalnızlık, olayları Samim'in gözünden aktarılır. Bunu yaparken de romanında ikinci kurguya ihtiyaç duyar. Samim gözlemci ve yazar rolünde kurgulanmıştır.. Samim, Simeranya adlı kitabını yazmak için çevresindeki insanların yaşantılarını gözlemlemektedir. Samim kurguladığı romanı kendi hayatında farkına vardığı yanlışlardan arındırmış ve idealize edilmiş bir dünya yaratma çabasıdır.

Samim yeni ve ütopyik dünyasını yaratırken, gözlemlerini kullanarak bu dünyayı her kötü hamleden arındırmaktadır. Simeranya'yı oluşturabilmek için de hayatındaki insanları "dip zıtlık" adını verdiği ve yine kendi kurguladığı bir teknikle ayırtmıştır. Çünkü bu teknikle insanlar arasında doğru ve yanlış ayrımı yaparak sadece iyi kısmını kitabında barındırabilecektir.

Samim hayatındaki insanları ve özellikle onların yalnızlığını da dip zıtlık tekniğiyle değerlendirmektedir. Samim dip zıtlığı, maddi ve manevi değerler doğrultusunda iki benliğin çatışması olarak kurgulamıştır. Samim'in düşüncesine göre bu insanların benlikleri arasındaki fark onları yalnız kalmaya mecbur bırakmaktadır. Samim, hayatındaki insanların hatalarını gözlemleyerek, Simeranya'daki idealize edilmiş dünyayı yaratacaktır. Böylece kurguladığı Simeranya'sında yalnızlığa yer vermemiş olacaktır.

Samim yalnızlık kavramından yola çıkarak kurguladığı romanda yaşadığı çevreyi, ailesini ve onu en çok etkileyen, yönlendiren sevgilisini gözlemleyecektir. Başka bir deyişle, Samim kendi hayatında yaşadığı ve gözlemlediği eksiklerle kendi romanının kurgusunu kusursuz bir şekilde yaratmaya çalışmaktadır. Kendi hayatında farkına vardığı ruhsal yalnızlıkları, hayali Simeranya'sında yok etmek istemektedir.

II. Samim ve Dip Zıtlık

Samim, gösterişten uzak bir hayat yaşamayı tercih eder. Dışarıya göstermediği anlaşılabilir bir yönü vardır. Bu yüzden diğer figürlerin aşına olmadığı düşünce yapısına sahip olduğu için onlar tarafından anlaşılabilir değildir.

Samim'in Simeranya adlı bir kitabı yazma amacı, kendi hayatında gözlemlediği hataların ortadan kalkması ve herkesin kendine yer edinebileceği, insanlar arasında fark olmayan hayali bir dünya yaratmaktır. Bu durumla beraber insanların yalnızlıkla mücadele etmesine gerek kalmayacaktır. Çünkü hata yapmayan ve kimseden bir farkı olmayan bir insanın hayatında yalnız kalmasına sebebiyet verecek bir durum ortaya çıkmaz. Samim de böyle bir dünya yaratarak bir kahraman olarak insanlığı

doğru bir bakış kazandırarak onları yalnız kalmaktan kurtaracaktır. Bir bakıma bunu yaparken kendi yalnızlığına da çözüm aramaktadır. Çünkü onun düşüncesinde Simeranya'ya kaçış kendini düzeltmek içindir. Kendinde nefret ettiği özelliklerini de burada bastırmaktadır. *“Oraya kaçış kendi kendinden nefreti ifade eder.”* (26)

Samim, bu romanı yazarken dip zıtlık tekniğini ortaya atmakta, çevresindeki insanları bu tekniğe göre gözlemlemektedir. Birinci benliği destekleyen manevi değerler ise insan sevgisi, ruhsal bütünlük, gurur duygusu ve mümkün olan zevklerden oluştururken ikinci benliği destekleyen maddi değerler gösteriş, zenginlik ve bunların getirdiği dünyevi zevklerden oluşturmaktadır.

“ Simeranya'da bu zıtlıkların, en umumi fikir ve en külli mefhum olan varlıkla yokluk arasındaki zıtlığa irca edebileceği anlaşılmıştır ve “dip zıtlık” budur. Canlıların ve bilhassa insanın hayatında bu dip zıtlıktan “varlaşma” ve “yoklaşma” kutupları doğar. [...]İnsandaki varlaşma hamlesi, ölüm korkusu ve nefretiyle birlikte ebedilik özleyişini vücuda getirir; yoklaşma hamlesi ihtiyarlığa ve ölüme götürür. Bu Simeranya'da, insana gelen değil, insanın ona gittiği bir netice gibi görülür.” (185)

Samim'in sözünü ettiği varlaşma kavramı birinci benlik yani manevi değerlere önem vererek gerçekleşirken, ikinci benlik yani yoklaşma kavramı bu değerlerden uzaklaşınca ortaya çıkmaktadır. Varlaşmanın getirdiği ebedilik de bu manevi değerlerin bireyde yaşama arzusu yaratmasını sağlar. Böylece yoklaşma hamlesiyle bireyler yaşam yerine ölüme yaklaşır. Samim için bu iki benlik arasındaki fark ne kadar artarsa, insan yalnızlığa o kadar yaklaşıyor demektir.

“Yakıcı ve boğucu yalnızlık korkusu, bu müthiş fobi, ferdiyetler nizamı üstüne kurulmağa doğru her gün biraz daha fazla giden yeni nizamların Ben'ler arasındaki mesafeleri açarak ruhların birbirlerine intikallerini ve kaynaşmalarını mümkün kılan polipsişik bir havada onları mahrum etmesidir. Yani bak, büyük kalabalıkların ortasında, insan denilen sosyal mahlûk kendi iç dünyasının mahpusu halinde, şifasız bir yalnızlığa mahkûm.” (420-421)

Samim'e göre benlikler arasındaki fark arttıkça bireylerin yalnızlıkla yüzleşme gerçeği de artar. Samim'in hayatında yer alan ve kendi yazdığı romanını şekillendiren figürlerin daha iyi anlaşılabilmesi için öncelikle içinde buldukları cemiyetin açıklanması gerekmektedir.

III. Cemiyet ve Tek Tipleştirme

Cemiyet, Samim'in içinde bulunduğu ve aynı tip insanlardan oluşan bir topluluktur. Bu insanların düşünceleri hep aynı yöndedir. Bu yüzden sözü edilen cemiyet kişiselleştirilmiş ve cemiyetten bir topluluk yerine bir kişi olarak söz edilmiştir. *“Cemiyet ne düşünür?”* (23) Bu cemiyeti oluşturan kişilerin Samim'in oluşturduğu dip zıtlık kavramındaki ikinci benlikleriyle hareket ettikleri gözlemlenmektedir. Bunun nedeni ise dünyanın maddi boyutunun merkeze alınmasıdır.

Bu cemiyetteki her bireyin düşüncesi ve olaylara vereceği tepki aynıdır. Bu grup, toplumda kalabalığı oluşturmakta ve adeta bir yüce divan konumunda insanları yargılayabilecek veya toplumdan soyutlayabilecek yetkiye sahiptir. *“Bu evde boğuluyormuş. Çünkü bu ev onun namuslu olmasını istiyor. Onu boğan bu ev değil, bu.. bu... cemiyet, bu memleket”* (353). Samim'e göre çevresindeki herkes cemiyetin düşüncesine göre hayatını şekillendirmektedir. Bu cemiyeti oluşturan en önemli

değerler ise maddi zenginliktir. Tamamen batıya özenilen, lüks tüketimin etrafında şekillenen bir hayat yaşanmaktadır. Bu durum dip zıtlık kavramını oluşturan ikinci benliklerin etkilenmesine sebep olmuştur. Çünkü önemli olan tek gerçek, kimin ne dediği, ne yaptığı veya kiminle gezdiği.

Cemiyet hayatında ikinci benliğin başat olması, birinci benliğin değerlerinin yokluğunun fark edilmesine neden olmaktadır. Ayrıca ikinci benliğin cemiyet için ön planda olması, birinci benliklerinin bastırılmasına sebep olmaktadır. Bu insanlar birinci benliklerini sadece ikincilerini desteklemek adına kullanmaktadır. Örneğin; diğer insanları manevi değerlerden olan gurur, namus gibi kavramlarla eleştirmeleri onların bu özelliğini kanıtlamaktadır. Bir bakıma bu değerler ikinci benliğin nesnesi haline gelmektedir. Samim ise cemiyetteki insanların aksine birinci benliği bastırılmamış ama ikinci benliğiyle dengelenmiş bir figürdür.

Maddi olanakların tutsağı olarak yaşayan bu insanlar Samim'in gözünde yalnızdırlar. İçinde yaşadıkları bu ortam onları asıl sorgulanması gereken insan olmaktan uzaklaştırır ve ruhun geride bırakılmasına sebep olmaktadır.

“ Bırak bu maddeyi, [...] bul kendini, bul ruhunu, bul, sev, bil, an, gör,[...] Aptalca bir konfor aşkından doğduğu halde her biri daha korkunç bir dünya harbi hazırlayan teknik mucizelerinin yanında, senin iç zıtlıklarını elemeye yarayacak ve seni kendi kendinle boğuşmaktan kurtaracak ruh mucizelerini ara.” (13)

Samim cemiyetin bu tutumu yüzünden yalnızlığa mahkum olduklarını ve hayatlarını maddi olanaklarla sınırlandıran insanlara seslenmeye çalışır. Samim yalnızlığını fark ettiği insanlar için bir kurtarıcı rolü üstlenebileceğini ve bununla başa çıkabileceğini düşünmektedir. Çünkü içinde bulunduğu bu cemiyette insanlar, kendi içlerinde uçurumlar yaratmaktadır ve bu durumun onlarda yarattığı yalnızlık duygusunun farkında değildirler. Bu yüzden, bu tip insanlar kendilerini mutlu veya mutsuz olarak değerlendiremezler. Samim de bu noktada devreye girerek onlar için farkındalık yaratmak istemektedir. *“Demek ben bu kadar çirkin olabiliyorum. Ah, Samim ne kadar doğru anlıyor.” (202)* Meral'in kendi ruh çirkinliğini fark edemeyip Samim'in onu uyararak düzeltmeye çalıştığı görülmektedir. Tıpkı Meral'de olduğu gibi Samim bunu bütün insanlığa uyarlayarak onları da düzeltmeye çalışır.

Samim, bu insanların ikinci benliklerini kontrol altına almalarını ve bunu fanilikten kurtularak yapmaları gerektiğini savunmaktadır. Böylece yalnızlıklarından kurtulabileceklerini düşünmektedir. Kısacası, var olan cemiyetin inandığı her gerçeği reddetmesini bekler. Ancak bu beklentisi de Samim'i büyük bir çıkmazın içine sürükler. Hiç kimse sahip olduğu konforu ve lüksü bırakmaya yanaşmayacaktır. Samim cemiyetin istenileni yapamayacağını anladığında ise aslında kendi yalnızlığına bir çözüm arayışı içine girer ve idealize edilmiş romanını yazmaya başlar. Kendi hayatında başaramadığı yönlendirmeyi kurguladığı toplumda başarmak istemekte böylece kendi yalnızlığına da son vermek istemektedir.

IV. Aile

Samim'in ailesi cemiyet kurallarına uymakta ve hayatlarını bu yönde şekillendirmektedir. Onlar da maddenin gücünün etkisinde kalan ve maddi gerçeklerden kurtulamayan diğer cemiyet üyeleri gibilerdir. Samim de bu durumda onların benliklerinin çatışmasını gözlemleyerek, onların

yalnızlıklarını çözümlenmeye çalışmaktadır.

Mefharet, Samim'in kız kardeşi, cemiyetin kurallarına göre yaşayan biridir. Ailesine herhangi bir laf gelmesini istemez. Bu da Mefharet'i insanların ne düşündüğünü önemseyen ve cemiyetten korkan bir birey haline getirir. Aslında cemiyet sadece insanlar hakkında konuşur çünkü, önem verdiği daha çok toplumsal statü yani saygınlıktır. Ancak Mefharet'in saygın olma düşüncesi tarafından beğenilmek ve soyutlanmamak üzerine kurulmuştur. Tıpkı cemiyetteki insanların ikinci benliklerini desteklemek için birinci benliklerini kullanmaları gibi Mefharet de toplumdaki statüsünü korumak için bu değerlere önem vermektedir. Bu yüzden birinci benliğin ön gördüğü saygınlıkla bir tutulamaz; çünkü bu benlikte beklenen kişinin ruhen kendine duyduğu saygıdır.

Cemiyetin insanları yargıladığı ve eleştirdiği gibi, Mefharet de insanları kolayca yerebilmekte bir üyesi olduğunu göstermektedir. Herkes hakkında konuşabilmesi onun hakkında da herkesin konuşabilmesine yol açar ve bu Mefharet'in en çok çektiği durumdur.

“ Selmin benim kızım, senin ablanın kızı. Başıma kan çıkıyor. Düşün ki, Allah vermesin, böyle bir şey varsa, büyük rezalet. Dört aydan beri nişanlısından ayrı bu kız. Herkes bunu biliyor ve herkes senin gibi düşünmüyor. Herkes... Herkes...” (17). Mefharet “herkesin” ne düşüneceğine çok önem vermektedir ve bu yüzden ailevi değerlere önem veriyormuş gibi gözükmektedir. Onun sahip olduğu bu manevi değerler, ailesine en ufak söz gelmesini istemediğinden kaynaklanmaktadır. Çünkü ailesine veya kızına söylenen herhangi bir yargılama Mefharet'in cemiyetteki saygınlığını azaltacaktır. Mefharet'in sahip olduğu bu değerler, kişinin kendisine duyduğu saygı olarak değil de toplumda kabul edilme isteği nedeniyle vardır. Çünkü Mefharet cemiyet tarafından soyutlanarak yalnız kalmayı riske atabilecek bir figür değildir. Böylece Mefharet birinci benliğini bastıran ikinci benliğinin, etkisi altına giren bir figürdür.

Samim'in yeğeni Selmin ise bencil bir yapıya sahiptir ve bu yüzden aklında sadece kendini kurtarma düşüncesi vardır. Selmin toplumda yalnız kalmayacağı ve kendine yer edinmesini sağlayabileceği tek özelliği olan cazibesini kullanmıştır. Ailesini veya ailesini düşürdüğü durumu düşünmeden hareket eder. Annesi ve eski nişanlısı arasında yaşanan bir olaydan dolayı annesinden intikam almaya çalışır ve bunun için annesinin en önem verdiği değere, yani ailesi hakkında kötü söz ettirecek bir durum yaratır. Böylece kendini toplumda önemli hissedebileceğini zanneder. Bu durum, dayısı Besim'in bir konuşmasından anlaşılmaktadır:

“İnsan vücudunda lüzumsuz bir organ yoktur. Selmin'in bunları istediği gibi çalıştırmasını niçin tabii bulmuyorsun? Nefes alması kadar tabii. Yirmi yaşını geçmiş güzel bir kızın, vücuduna beşinci derecede bir belediye memurunun tasdikinden sonra tasarruf etmesi adetine elli sene sonra ne kadar gülecekler, bilmiyor musun? Bu yaşa kadar sabretmesi budalalık.”
(17)

Bu durumda sorun olan Selmin'in vücudunu maddeleştirmesi değil, Selmin'in kendine seçtiği eştir. Bu yüzden ailesi Selmin'in hamile kalmasını dert etmek yerine cemiyete ne diyeceğine önem verir. Bu şekilde düşünen bir toplumda ve özellikle ailede, Selmin'in vücudunu bir madde gibi kullanmamasının ihtimali yoktur.

Selmin'in birinci benliğinin yani sevgi ve manevi değerlerinin ön gördüğü üzere, annesinin onaylamadığı Ferhat'la olan ilişkisine sahip çıkmak istemiştir. Ferhat'la olan ilişkisini kaybedip yalnız

kalacağı düşüncesiyle ilgi çekmek için bu tarz bir yol seçmektedir. Ancak bunun uygulamasında hırsı ve dünyevi kazançlarını ön planda tutmuştur. Böyle düşüncedeki insanların arasında Selmin'in Ferhat'a duyduğu aşkın gerçekliği de tartışmaya açıktır. Aralarında geçen bir diyalogda Samim, Selmin'in Ferhat'la olan ilişkisini yorumlamaktadır:

“Ferhat veya bir başkası, bu gayeyi konkre bir hale getirmekten fazla rolü ve değeri olmayan sembolik bir unsurdur. Onun kendisine değil, hayaline ihtiyacın var. Buluşmak istemiyorsun onunla; yahut da bunu arzu ettiğin zaman, sadece, zihin planında hücum ettiğin bir hayalin konkre muhtevasıyla karşılaşmak ve onu kendi maddesi içinde de hırpalamak istiyorsun.”
(296)

Samim, Selmin'in Ferhat'a olan duygularına açıklık getirmektedir. Selmin, birinci benliğe olan ihtiyacını hem aşk hem nefret olarak tarif etmiştir; ancak ortaya çıkan tek gerçek, Selmin'in madde ve sevgi kavramları arasında sıkışıp kaldığıdır. Böylece iki benliği arasındaki çatışma yaşar ve bu çatışmanın sonunda Selmin yalnız kalmaya mahkum olur. Diğer bir deyişle, Selmin yalnızlıktan kaçarken, yalnızlıkla yüzleşir.

Besim, Samim'in kardeşi, umursamaz ve endişesiz bir karaktere sahiptir. Hayatında hiçbir maddi zorluk yaşamamış ve bu yüzden içinde bulunduğu cemiyeti yadırgamamaktadır. Babasından, hatta dedesinden gelen parayla hayatını devam ettirmekte ve sahip olduğu bu sınırsız konfor sayesinde başarmak nedir bunun farkına varamamaktadır. Ailenin diğer üyeleri gibi Besim'in de düzenli olarak çalıştığı bir işi yoktur, ancak hayatını lüks ve konforlu şekilde geçindirir. Paranın sahip olabileceği büyük bir güç olduğunu düşünür ve böylece her istediğini elde edebileceğinden emindir. Yalnızlığını bile paraya yok edebileceğini düşünerek ikinci benliği bu kadar baskın olan Besim, aşık olduğunu iddia ettiği kızı bile tanımadan dış görünüşüne bakarak beğenmiştir. *“Alacağım efendim, parasıyla değil mi? Hadi bakalım. Açık arttırma... Nusret 1000 mi veriyor, benden 1200. Alacağım.”* (264) Besim'in bu sözleri, aşık olduğu kızı parayla satın alabileceğini düşündüğünü göstermektedir. Tıpkı yeğeni Selmin'in kendini maddeleştirdiği gibi bir başkasını maddeleştirebilmektedir. Besim, manevi bir değer olan sevgiyi maddiyatla elde edebileceğini düşünmektedir. Bu durum da onun benlikleri arasındaki çelişkiyi gösterir. Sonuç olarak bu çelişki Besim'in yalnız olmasına sebep olmuştur. Samim'in tezine göre Besim yalnız kalmıştır. Asıl romanın kurgusunda da görüldüğü üzere Besim'in hayatında kalıcı olan kimse yoktur. Besim'in ruhundaki yalnızlık bedensel yalnızlığına sebep olmuştur. Besim parayla dahi yalnızlığından kurtulamaz.

Ailede dünyevi zevklerle var olan bir başkası ise evin küçük oğlu Aydın'dır. Aydın, okurun karşısına dersleriyle boğuşmakta olan bir gençtir. Aydın, gelecekte kaliteli bir hayat yaşamak isterken, şimdi yaşadığı hayattan vazgeçmektedir. *“Matematik imtihanına çalışıyor. Dün gece geç yattı. Sabahleyin erken kalktı, yine çalıştı.”* (40) Halbuki, zaten ona ailesi iyi bir hayat sahip olması için bütün olanakları ve zenginliği sunmuşlardır; ancak Aydın buna rağmen toplumda saygınlık hırsıyla çalışmaya devam etmektedir. Bu çalışma hırsı onu yalnızlaştırmakta ve çevresinden uzaklaştırmaktadır. Mefharet gibi o da ikinci benliğini birinci benliğiyle destekleyerek saygınlığa bu yüzden önem vermektedir. Aydın'ın kendisiyle ve hayatıyla çeliştiği nokta ise istediğini elde edebileceği fırsatları bulmuşken, hak ederek kazandığı bir hayat için bütün bu fırsatları reddetmesidir. Böylelikle Aydın'ın ikinci benliği doğrultusunda hareket etmesi onun yalnız kalmasına sebep olur. Besim'de de olduğu gibi Aydın'ın benliklerinin oluşturduğu yalnızlık onun bedensel yalnızlıkla yüzleşmesine yol açmaktadır.

Samim'in hayatında birinci derecede yakınlık gösteren bu insanlar da, Samim'in ortaya attığı dip zıtlık kavramının odağındaki örneklerdir. Her biri cemiyet hayatının onlara sunduğu gerçeklerle yaklaşmışlardır; çünkü kontrol edemedikleri ikinci benlikleri birincilerinin üzerini örtmektedir. Böylece iki benliğinin birbiriyle çatışması hatta birbirinden uzaklaşmasıyla bu insanlar, Samim'e göre yalnız kalmışlardır. Samim'in ortaya attığı tezin doğruluğu şöyle kanıtlanabilir. İki benliği arasında kalan insanlar onların birbiriyle çatışmasından dolayı yalnız kalır. Hiçbir figürün hayatında daimi bir eşi veya arkadaşı yoktur. Tek başlarına bireyler olarak cemiyetin içinde yer almaktadırlar.

V.Meral

Meral, Samim'in sevgilisi ve Selmin'in okuldan arkadaşıdır. Samim'in ondan yaşça büyük olmasından dolayı ilişkilerinden endişe etmekte ancak Samim'den vazgeçememektedir. Samim üzerinde en etkili olan karakter Meral'dir. Samim, dip zıtlık tekniğini Meral üzerinden şekillendirerek kendi yalnızlığını sorgulamaktadır.

Meral'in onu, sadece birinci benliğinin baskın geldiğinde istediğini ve Meral ikinci benliğine engel olamadığında, onun ilişkilerini sorguladığını düşünmektedir. Zaten, aralarındaki yaş farkından dolayı cemiyetin ve Meral'in ailesinin onaylamadığı bir ilişki yaşamaktadırlar; bu yüzden Samim, Meral'le ilişkisini kurtarmak ve hem kendinin hem de Meral'in yalnızlığını sonuçlandırmak için çözümleme yoluna gitmektedir.

Samim, romandaki karakterlerin aksine, birinci benliğini daha iyi ortaya çıkarabilen bir karakterdir. Hayatlarında yer aldığı insanların da birinci benlikleriyle özdeşleşmektedir. Bu yüzden, Meral'in hayatında da ahlak, namus, sevgi ve inanç kavramlarının olduğu tarafta, yani Meral'in birinci benliğinde yer almaktadır. Samim'e göre Meral de herkes gibi birinci karakteriyle var olup ikincisiyle yaklaşmaktadır. Meral'in yalnızlığını da diğer insanların yalnızlığını nasıl çözümlerdiyse çözümlenmeye çalışmaktadır. Samim'in diğer figürlerden tek farkı, kendini Meral'in birinci karakterinin istediği biri olarak gösterir. Çünkü ikisi arasında sadece manevi değerler ve karşılıklı hislere göre kendine yön vermektedir.

Meral'in abisi Ferhat, aralarındaki büyük yaş farkından dolayı Samim'le olan ilişkisini onaylamamaktadır. Hatta bu yüzden, Meral çoğu zaman Samim'le görüştüğünü ailesinden saklar. Ancak, Meral'in Samim'i abisine karşı savunduğu durumlarda, fedakâr karakteri ortaya çıkmaktadır. Çünkü abisinin vereceği tepki pahasına, Samim'le olan ilişkisine sahip çıkar.

Meral'in istekleri ve hareketleri birbiriyle uyumsuzdur. Samim'in yanında onun istediği gibi birine, Samim'le olmadığında da onun nefret edeceği birine dönüşmektedir. Bu durum, Samim'in onun üzerinde sahip olduğu baskın karakterinden dolayı oluşmaktadır. Samim, bu durumu Meral'in iki benlikli olmasıyla açıklar. Onun gözünde Meral ikinci benliğine sahip olamayan bu yüzden birinci benliğiyle çatışan bir figürdür.

“Demek ben bu kadar çirkin olabiliyorum” diye düşündü. Tekrar aynaya baktı. Bu, benim “ikincimin” yüzü. Ah, Samim ne kadar doğru anlıyor. Şimdi gözümde o bir Allah kadar büyüyor. Başını göremez oluyorum.” (202)

Aslında bir bakıma, Samim ve Meral'in ilişkisi zorundalık hissinden ibarettir. Meral, Samim'e aşık

değildir; ancak ondan bir türlü vazgeçemez. Her defasında sona erdireceğini düşünse de, mutlaka Samim'in yanına gider. Samim onun birinci benliğini temsil etmektedir ve Meral de tıpkı ikinci benliğinden kopamayacağı gibi birincisinden de kopamaz; çünkü yalnız kalmak istemez.

“Seviyorsam niçin Feriha'nın yanına gitmek istiyorum, sevmiyorsam niçin onu düşünüyorum? Yüzü bu kadar canlı. Eski mesele, hayır, çirkin. “Bu adam” değil o. Fakat Samim'ciğim mi? Hayır o da değil. Peki, nedir bu?” (57)

Bu da şu sebeple açıklanabilir: Meral iki karakteri arasında tercih yapamaz, aynı anda ikisini de idare etmeye çalışır. Birinci benliğini, ikinci benliğinin etkisinden kurtarmaya çalıştığı zamanlarda da aracı olarak Samim'i kullanır. Ayrıca birinci benliğiyle Samim'e yaklaşırken, ikinci benliğiyle onun nefret ettiği birine dönüşüp onu kendinden uzaklaştırır. Samim, Meral'in ikinci benliğini de Feriha figürüyle özdeşleştirmiştir.

Feriha, Meral ve Selmin'in okuldan arkadaşıdır; ancak kendinden yaşça büyük biriyle evlenerek Paris'e taşınmış, zenginlik ve konforu tercih etmiştir. Bu özelliğiyle Feriha, Meral'in ikinci benliğinin somutlaştırılmış halidir. Kısacası, eğer Meral sadece maddiyatı, lüksü ve kazancı tercih ederse, Feriha onun dönüşeceği karakterin birebir aynısıdır. Sadece Paris'in ona sunduğu maddesel mutluluktan söz eder ve bunun aksine hiçbir şekilde eşine veya ailesine sunduğu sevgiden söz etmez. Çünkü, böyle bir durum söz konusu bile değildir. Feriha'nın hayatında var olan tek kişi onun lüks hayat tarzını karşılayabilecek kocasıdır. Onun haricinde kimseyle ilişkisi yoktur.

Feriha yaptığı tercihlerden dolayı toplumdan dışlanmışır. Cemiyet, Feriha'nın ahlaki yoksunluğundan dolayı onu kınamakta ve kendine yakışmayan tercihler yaparak hayatını devam ettirdiğini düşünmektedir. Ancak, cemiyetin bu düşüncesi Feriha'nın sosyal statüsünü yanlış yollardan giderek kaybetmesi yüzündendir. Bir başka deyişle cemiyetin yaptığı aksine Feriha ikinci karakterini, birincisiyle desteklemeyerek, yerine sadece birinci benliğine odaklanmıştır. Bu da onun yalnızlığına en büyük sebep olmuştur. *“O karının yüzünü görürsen bir daha benim yüzümü göremezsin. Gidip Arnavutköyü'nde annenin yanında oturursun.” (211)* Meral'in abisi Ferhat'ın bu sözleri, onun Feriha'yla olan ilişkisini onaylamadığını göstermektedir. Çünkü onun Feriha'dan etkilenerek, sadece ikinci benliğiyle beraber hareket ederek hata yapacağını ve cemiyette söz konusu olacağını düşünmektedir.

Meral de, Feriha gibi toplumdan dışlanmaktan çekinir ancak Feriha'nın yaşadığı hayatın cazibesine de karşı koyamaz, çünkü Paris'in büyümesine kapılmışır. Hem özgür olmak ister hem de sınırsız lüksün içinde yaşama ister. Çocukluğunu annesinin ve babasının ona Paris'i anlatmasıyla geçirmiştir. Yani Paris'e ve Feriha'nın sahip olduğu hayata sempati duyması beklendik bir durumdur. Ancak sorun, Meral'in bu arzularına ön ayak olduğu ikinci benliğine sahip çıkamamasından kaynaklanmaktadır. Öncelikle Samim'in dile getirdiği üzere Meral kendisine yalan söylemektedir. Konservatuar bahanesiyle Paris'e gideceğine kendini inandırmaktadır. Samim, Meral'in ikinci benliğini çözümlenmek adına onu maddelerle anlatma yoluna gider. *“1. Bütün şansları denemek imkanını veren bir hürriyet arzusu, 2. Kendi kendisini değiştirmek arzusu... 15. Benimle mücadelesinde sırf mücadele zevki duymak arzusu, 16. Kendi nefsiyle mücadelesinde sırf zevk duyma arzusu.” (184)*

Bu on altı maddelik listede, Meral'in tatmin olma duygusunu hissedeceği ve hırsıyla baş başa kalabileceği durumlardan söz edilmiştir ki bu durumlar da ikinci karakterin ortaya çıkmasının baş

nedenleridir. Aslında bu on altı madde başka bir deyişle Meral'in Samim'den uzaklaşmasının ve ikisinin yalnız kalmalarının sebepleridir. Çünkü Meral'in Samim'den uzaklaşması birinci benliğinden uzaklaşması ve ikinci benliğine hapsolması demektir. Böylece iki benliği arasında çok büyük bir fark olacaktır. Samim'in Meral'i maddelerle anlatması ise onun gözünde Meral'i açıklamaktır. Meral'in sevgisini ve ona olan duygularını görecelendirebilmektedir. Hatta Samim'in yalnızlık olgusunu açıklarken Meral'i adeta bir denek olarak kullandığı da söylenebilir. Onun aşkını ve birinci benliğini test ederek yalnızlığını çözümlenmek ister. Samim hayatında manevi değerlerini Meral'den başka kimseye sunmamaktadır. Meral'in ikinci benliğini seçme çabası hem Meral'in hem kendisinin yalnız kalmasına neden olacaktır. Bu yüzden Meral'in yalnız kalması aslında onun da yalnız kalmasıdır.

VI.Sonuç

Peyami Safa *Yalnızız* romanında yalnızlık kavramına yeni bir boyut kazandırarak, bireylerin bedensel yalnızlığı yerine ruhsal yalnızlığını konu edinmektedir. Bu romanda yer alan figürler “cemiyet” adı verdikleri kalabalık bir çevre içinde hayatlarını devam ettirirken, aslında ruhsal yalnızlık yaşamaktadırlar.

Peyami Safa'nın bu romanında dikkat edilmesi gereken başka en önemli konu ise romanın nasıl kurgulandığıdır. Öncelikle yazar, *Yalnızız* adlı romanını odak figür Samim olacak şekilde oluşturmuş ve birinci kurguyu böylece biçimlendirmiştir. Samim'in de roman boyunca yazar olması, bu romana ikinci kurgu taşıma niteliğini de katmıştır. Yani roman içinde başka bir roman daha anlatılmaktadır. Bu iki kurguyu bağı şu şekilde yapılabilir: Romandaki ikinci kurgu, birinci kurgunun eksik yönleri tamamlanarak ve birinci kurgu temel alınarak oluşturulmuştur. Odak figürün kendi hayatı ve yarattığı hayali dünya da bu kurguların oluşmasındaki ana etmendir. Başka bir söyleyişle, Samim birinci kurguda yani kendi hayatındaki yaşadığı ve gözlemlediği eksiklerle ikinci kurgusunu kusursuz bir şekilde yaratmaya çalışmıştır. Kendi hayatında farkına vardığı içsel yalnızlıkları, romanın adını verdiği hayali *Simeranya*'sında yok etmek istemiştir. Bu bağlamda Samim, yalnızlık kavramını yakın çevresindeki insanların yaşamlarından yola çıkarak incelemektedir.

Samim kendi kurguladığı *Simeranya*'yı, şu an içinde bulunduğu dünyanın kötü yanlarından uzak tutarak kurgulamaktadır. Bir başka deyişle yeni ve hayali dünyasını yaratırken, gözlemlerini kullanarak bu dünyayı her kötü hamleden arındırmaktadır. Samim kötü hamlenin asıl kaynağının yalnızlık olduğunu düşündüğünden öncelikli olarak yalnızlığı çözümlenmek istemektedir. *Simeranya*'yı oluşturabilmek için de hayatındaki insanları “dip zıtlık” adını verdiği ve yine kendi kurguladığı bir teknikte ayırtmıştır. Çünkü bu teknikle insanlar arasında doğru ve yanlış ayrımı yaparak sadece iyi kısmını kitabında barındırabilecektir.

Samim'in düşüncesine göre manevi değerler insanın birinci benliğini temsil ederken, maddi değerler de ikinci benlikleri temsil etmektedir. Dip zıtlık tekniğini kullanarak, bu benliklerin birbirleriyle olan derin çatışmasından dolayı bireyler yalnız kalmaktadır. Bir başka deyişle bu benlikler birbirlerinden ne kadar uzaklaşırsa, birey yalnızlık kavramıyla daha çok yüzleşmek durumunda kalmaktadır.

Samim yalnızlık kavramından yola çıkarak kurguladığı romanda yaşadığı çevreyi, ailesini ve onu en çok etkileyen, yönlendiren sevgilisi Meral'i gözlemlemektedir. Samim kendi hayatında yaşadığı ve

farkına vardığı eksiklerle kendi romanının kurgusunu her insana hitap eden bir şekilde yaratmaya çalışmaktadır. Kendi hayatında farkına vardığı içsel yalnızlıkları, hayali Simeranya'sında yok etmek istemektedir. Böylelikle, hatadan arınmış ve herkesi bünyesinde barındıran bir dünya yaratarak yalnızlık kavramına karşı durmaktadır. Bu bağlamda Samim, gözlemleri ve deneyimleriyle, yalnızlık kavramını çevresindeki insanlar üzerinden değerlendirmektedir.